

Súd: Krajský súd Trenčín
Spisová značka: 4Co/41/2014
Identifikačné číslo súdneho spisu: 3513203139
Dátum vydania rozhodnutia: 28. 08. 2014
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Oľga Lichnerová
ECLI: ECLI:SK:KSTN:2014:3513203139.1

Uznesenie

Krajský súd v Trenčíne v právnej veci navrhovateľa Y., zastúpeného V., proti odporcovi S., o zaplatenie 144 Eur s príslušenstvom, o odvolaní navrhovateľa proti rozsudku Okresného súdu Nové Mesto nad Váhom zo dňa 12. septembra 2013, č.k. 4C/246/2013-35, takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa **z r u š u j e** a vec **m u v r a c i a** na ďalšie konanie.

o d ô v o d n e n i e :

Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa zamietol návrh v celom rozsahu a odporcovi náhradu trov konania nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že navrhovateľ podaným návrhom zo dňa 28.03.2013 žiadal súd, aby zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi zmenkovú sumu 144 Eur so zmenkovým úrokom vo výške 0,25 % denne z dlžnej sumy od 26.07.2010 do zaplatenia a 6% ročný úrok zo sumy 144 Eur od 11.10.2010 do zaplatenia, ďalej zmenkovú odmenu vo výške 1/3 % zmenkovej sumy, teda 0,48 Eur a trovy konania. Uviedol, že ako indosatár je nadobúdateľom všetkých práv zo zmenky, ktorú vystavil odporca dňa 29.01.2010 na zmenkovú sumu 144 Eur, pričom sa zaviazal aj k úhrade zmenkového úroku vo výške 0,25 % denne z tejto sumy od 26.07.2010. Indosovaná zmenka je vistazmenkou opatrenou doložkou "na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia". Odporca mal zaplatiť za túto zmenku pri predložení na rad zmenkového veriteľa. Indosant predložil zmenku k zaplateniu, odporca však nevyplatil zmenkovú sumu ani príslušenstvo, preto navrhovateľ žiadal, aby ho súd v zmysle čl. 7 Nariadenia európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 k tejto povinnosti zaviazal rozsudkom. Konštatoval, že predmetom konania je spor zo zmenky, ktorá plní zabezpečovaciu funkciu vo vzťahu k peňažnému záväzku odporcu (vystaviteľa zmenky) vrátiť poskytnuté finančné prostriedky, vyplývajúce zmluvy o úvere. Navrhovateľ nadobudol práva zo zmenky indosamentom od remitenta zmenky A. (veriteľ). Zmenka bola vystavená podľa slovenského práva, miesto vystavenia i platobné miesto sa nachádzajú na území SR. Vzhľadom k tomu sa žalované vzájomné majetkové vzťahy účastníkov konania spravujú právnym poriadkom SR. Použitie právneho poriadku SR v súlade s § 10 a § 11 zák. č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov zodpovedá rozumnému usporiadaniu záväzkového vzťahu účastníkov konania. Iná dohoda účastníkov konania o voľbe rozhodujúceho práva v konaní preukázaná nebola. Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu je písomné. Účastníci konania nariadenie ústneho pojednávania vo veci nežiadali. Súd nariadenie pojednávania nepovažoval za potrebné. Vzhľadom k tomu súd podľa čl. 5 bodu 1 nariadenia Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu, rozhodol vo veci samej bez nariadenia pojednávania. Súd vykonal dokazovanie oboznámením návrhu, výpisu navrhovateľa z obchodného registra, vlastnej zmenky a výpisu spoločnosti A. z obchodného registra, a vyjadrením odporcu. Vec právne posúdil podľa ustanovení zákona č. 191/1950 Z.z. o zmenkách a šekoch, konštatujúc, že v danom prípade má žalovaná zmenka v druhom odseku splatnosť uvedenú "zaplatím za túto zmenku pri predložení", čo je prvý prípad splatnosti. V piatom odseku, druhý riadok, má splatnosť stanovenú "na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia". Z uvedeného je zrejmé, že ide o neurčitý údaj splatnosti, resp.

splatnosť postupnú. Podľa § 33 ods. 2 zák. č. 191/1950 Zb. o zmenkách a šekoch v znení neskorších predpisov sa takáto zmenka považuje za neplatnú / vadnú/ pre rozpor s ust. § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Je zrejme, že spôsob uvedenia splatnosti zmenky ustanovuje výslovne zákon a v prípade výslovného použitia iným spôsobom je absolútne neplatné. V danom prípade je zmenka vystavená " na platenie pri predložení v lehote 4 rokov od vystavenia " nie je možné pri vystavení povedať, kedy bude skutočne splatná, ktorým dňom nastane splatnosť. Teda ten, kto má zmenku zaplatiť, ju uvidí, a tým sa stáva ihneď splatnou. Zmenka je pre odporcu neprimerane zaťažujúca, pretože musí nepretržite mať zaistené, že bude nutné zmenku vyplatiť. Bez povšimnutia nemožno ponechať ani dátum vystavenia zmenky, dňa 29.01.2010, pričom zmenkový úrok je žiadaný od 01.05.2010. V prípade, že navrhovateľ predloží odporcovi zmenku pred dátumom 26.07.2010, nie je zrejme výška zmenkového úroku. Navyše aj dohoda o úroku vo výške 0,25% je neplatná, nakoľko len v zmenke na nahliadnutie alebo na určitý čas po nahliadnutí, možno ustanoviť zúčenie zmenkovej sumy. V iných prípadoch splatnosti úročenie zmenkovej sumy nie je možné. Súd poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26.01.2011, č.k. 1 Obdo 59/2010, ktorý jednoznačne skonštatoval, že ak sú v zmenke uvedené dve rozdielne určenia splatnosti / na videnie a do dvoch rokov od vystavenia/, spôsobuje to jej neplatnosť, a to s poukazom na ust. 33 ods. 2 zák. č. 191/1950 Zb. o zmenkách a šekoch, v znení neskorších predpisov. Z uvedeného je zrejme, že pri zmenkovom práve sa uplatňuje prísny formalizmus. Bez povšimnutia však nemožno ponechať zneužitie zmenkového inštitútu v neprospech jednej zo zmluvných strán, tak ako je to aj v tomto prípade. Vychádzajúc z ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je neplatný právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom, považoval súd žalovanú zmenku aj z tohto pohľadu za neplatnú, a preto návrh v celom rozsahu zamietol. O trovách konania rozhodol súd prvého stupňa s poukazom na § 142 ods. 1 O.s.p. tak, že ich úspešnému odporcovi nepriznal, keďže si ich neuplatnil a v konaní nebol preukázaný vznik trov na jeho strane.

Proti rozsudku prvostupňového súdu podal v zákonnej lehote odvolanie navrhovateľ, ktorý žiadal napadnuté rozhodnutie zmeniť a návrhu vyhovieť. Uvedené dôvody odvolania navrhovateľ právne kvalifikuje podľa ust. § 205 ods. 2 písm. b) O.s.p. (iná vada s následkom nesprávneho rozhodnutia vo veci), ust. § 205 ods. 2 písm. a) O.s.p. v spojení s ust. § 221 ods. 1 písm. f) O.s.p. (odňatie možnosti konať pred súdom) a ust. § 205 ods. 2 písm. f) O.s.p. (nesprávne právne posúdenie veci). Odporca nedoručil prvostupňovému súdu odpoveď (čl. 5 ods. 3 alebo 6 Nariadenia), no prvostupňový súd i tak nariadil pojednávanie a nevydal rozsudok, čo je v rozpore s čl. 7 ods. 3 Nariadenia, podľa ktorého, ak sa súdu nedoručí odpoveď dotknutej strany v stanovenej lehote, súd vydá rozsudok, ktorým rozhodne o pohľadávke alebo protipohľadávke. Prvostupňový súd vykonal dokazovanie nad rámec oboznámenia predloženej zmenky a toto ďalšie dokazovanie vykonal bez návrhu účastníkov pričom neboli splnené podmienky ustanovenia § 120 ods. 1 posledná veta O.s.p. pre výnimočné vykonanie nenavrhovaných dôkazov. Toto dokazovanie navyše vykonal súd prvého stupňa výlučne na ťarchu navrhovateľa iba preto, aby získal pre seba dostatočný podklad na zamietnutie návrhu. Došlo tak k porušeniu práva navrhovateľa na spravodlivý súdny proces garantovaný v č. 46 ods. 1 Ústavy SR, ako aj v čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Vo veci bolo pritom možné rozhodnúť len na základe predloženej zmenky, z ktorej uplatnené právo vyplýva bez ďalšieho zohľadom na jej povahu cenného papiera. Pre neexistenciu obrany zo strany odporcu bol tak okresný súd dokonca povinný urobiť a nemohol neexistenciu tvrdení odporcu nahradiť vlastným postupom, pretože tým porušil zásadu kontradiktórnosti súdneho konania. Prvostupňový súd tiež vôbec neuviedol dôvody vykonania iných ako navrhovaných dôkazov. Súčasne však súdom zistený skutkový stav z vykonaných dôkazov nevyplýva. Výpis z obchodného registra, ani úradná činnosť súdu nie sú spôsobilé preukázať, že vzťah, z ktorého zmenka pochádza, bol spotrebiteľský. Spoločnosť A. mohla vstupovať do mnohých iných právnych vzťahov, ako len spotrebiteľských. Bez ohľadu na to je však podľa navrhovateľa povaha právneho vzťahu A. a odporcu v tomto konaní bezvýznamná, pretože navrhovateľ je majiteľom platnej zmenky na základe indosamentu a on sám nie je účastníkom akéhokoľvek spotrebiteľského vzťahu. Záväzok zo zmenky je samostatným abstraktným záväzkom a nemožno ho podmieňovať inými skutočnosťami, ako sú uvedené na zmenke. Toto prvostupňový súd ignoroval a ustanovenia Zákona zmenkového a šekového č. 191/1950 Sb. (ZŠZ) neaplikoval správne a nezaoberal sa tak vôbec predmetom sporu. Predovšetkým ignoroval ust. § 17 ZŠZ, podľa ktorého, kto je žalovaný zo zmenky, nemôže robiť majiteľovi námietky, ktoré sa zakladajú na jeho vlastných vzťahoch k vystaviteľovi alebo k predošlým majiteľom, okrem ak majiteľ pri nadobúdaní zmenky konal vedome na škodu dlžníka. V zmenkových vzťahoch tak odporca nie je oprávnený vznášať voči majiteľovi zmenky tzv. kauzálne námietky z vlastných vzťahov s pôvodným majiteľom zmenky. Ak táto obrana nie je dovolená odporcovi, o to

menej môže vzísť priamo zo strany súdu. Kauzálne námietky vo všeobecnosti nemôžu byť vznesené zo strany súdu, pretože majú hmotnoprávny charakter a zo strany súdu tak dochádza k porušeniu rovnosti strán sporu. Pre vyššie uvedené dôvody tak súd prvého stupňa nemohol vôbec vychádzať z kauzálnych námietok, a pokiaľ na ich základe prijal záver o neplatnosti zmenky, resp. neopodstatnenosti uplatnenej pohľadávky a neprípustnosti návrhu, nie je tento jeho záver správny. Podľa čl. 4 Nariadenia je pohľadávka neopodstatnená a návrh neprípustný výlučne z dôvodov tam uvedených pričom ani jeden z nich neprichádza v danom prípade do úvahy. Vychádzajúc z rozsudku Najvyššieho súdu ČR zo dňa 22.8.2002 sp. zn. 25 Cdo 1839/2000 mal navrhovateľ za to, že zmenkový záväzok je úplne samostatný a od záväzku, ktorý bol dôvodom jeho vzniku oddelený. Ani pri zabezpečovacej zmenke tak nie je daná jej akcesorická povaha k inému záväzku. Zmenkový záväzok je priamy, bezpodmienečný, nesporný, abstraktný, samostatný a celkom nezávislý aj od zabezpečovanej pohľadávky. Navrhovateľ tiež nesúhlasí so záverom súdu prvého stupňa o dvojitej splatnosti zmenky, keďže údaj „na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia“ je modifikáciou lehoty na predloženie zmenky k plateniu podľa § 34 ods. 1 tretia veta ZŠZ a nie ďalším údajom o splatnosti. Navrhovateľ považuje napadnuté rozhodnutie za prekvapivé, pretože pokiaľ odporca žalovaný nárok nepoprel, neprichádzalo do úvahy zamietnutie návrhu a súčasne je napadnuté rozhodnutie v rozpore s konštantnou judikatúrou Najvyššieho súdu SR. V prekvapivosti rozhodnutia videl navrhovateľ odňatie možnosti konať pred súdom. Súd prvého stupňa mal navrhovateľovi odňať možnosť konať pred súdom aj tým, že navrhovateľovi neumožnil vyjadriť sa k dôkazom, ktoré vykonal. Navrhol, aby odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že návrhu na uplatnenie pohľadávky v celom rozsahu vyhovie a navrhovateľovi prizná náhradu trov odvolacieho konania vo výške 16,60 Eur a 7,81 Eur režijný paušál.

Odporca sa k podanému odvolaniu písomne nevyjadril.

Krajský súd v Trenčíne ako odvolací súd preskúmal vec bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 212 ods. 1, § 214 ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že napadnutý rozsudok je potrebné zrušiť podľa ust. § 221 ods. 1 písm. f) O.s.p., pretože účastníkovi konania sa postupom súdu prvého stupňa odňala možnosť konať pred súdom.

Pre riešenie všetkých zásadných otázok súdnej veci je potrebné poznať jej základné východiská a mať ich neustále na zreteli, pretože sú pre postup súdu v konaní a pre jeho rozhodovanie určujúce. V prvom rade je to povaha uplatneného nároku. Z návrhu je bez pochybností zrejmé, že navrhovateľ uplatňuje nároky na peňažné plnenia z vlastnej zmenky, a to na zmenkovú sumu, úrok, a zákonný šesťpercentný úrok. Ďalej uvedené sa vzťahuje na zmenku všeobecne, prípadne v špecifikách na zmenku vlastnú. Zmenka je samostatným právnym dôvodom (titulom) vzniku práv a povinností, tak ako je ním v iných prípadoch napríklad priamo zákon, zmluva, delikt, konštitutívne rozhodnutie súdu a pod. Zmenka nie je právnym úkonom. Je listinným cenným papierom, ktorý vzniká na základe právneho úkonu. Vzhľadom na uvedenú povahu samostatného právneho dôvodu, vyplývajú práva zo zmenky vždy bez ďalšieho iba zo samotnej zmenky. Preto iba zmenka, teda nič viac ako samotná listina náležitého obsahu, je vždy dostatočná na preukázanie práv z nej vyplývajúcich. Súčasne sú požiadavky na obsah platnej zmenky natoľko minimálne, že na nej nemusí byť uvedené, prečo k jej vzniku došlo, nemusí byť teda uvedený hospodársky dôvod (kauza) jej vzniku. V tom spočíva abstraktnosť tohto cenného papiera. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ majiteľ zmenky uplatní na súde práva zo zmenky a predloží platnú zmenku, vznik nároku zo zmenky tým preukáže.

Ďalší zásadný aspekt veci spočíva v špecifikách procesného postupu, na základe ktorého bol nárok uplatnený a vo veci konané. Nariadenie upravuje osobitný procesný postup, ktorého cieľom je zjednodušené uplatnenie nárokov s nízkou hodnotou sporu v cezhraničných sporoch. Nie je však procesnou úpravou úplnou a izolovanou. Z povahy prameňa tohto právneho predpisu, ale aj z jeho výslovného znenia (čl. 19 Nariadenia) vyplýva vzťah jeho špeciality k lex fori, teda k procesnému predpisu štátu konajúceho súdu, v tomto prípade k O.s.p. Všetky Nariadením neupravené otázky sa teda riešia podľa O.s.p. Osobitne je potrebné poukázať, že ako každý procesný predpis, aj Nariadenie je v prvom rade prostriedkom k dosiahnutiu spravodlivého súdneho rozhodnutia.

Z obsahu spisu vyplýva, že výpis z obchodného registra a zistenia z vlastnej úradnej činnosti, ktoré pre potreby rozhodnutia použil súd prvého stupňa, nenavrhol ako dôkaz žiaden z účastníkov. Pred rozhodnutím vo veci účastníkov žiadnym spôsobom neupovedomil, že tieto dôkazy mieni vykonať a k akým rozhodujúcim skutočnostiam majú byť vykonané, teda že nimi mieni zisťovať, či nebol pôvod

zmenky v spotrebiteľskom vzťahu. Právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom je pritom súčasťou práva na súdnu ochranu, ako ústavou zaručeného základného práva (čl. 48 ods. 2 ústavy). Porušenie procesných práv, ktoré svojou intenzitou zasahuje do základných práv účastníka súdneho konania je vždy odňatím možnosti konať pred súdom. Možnosť vyjadriť sa k dôkazom je súčasne daná aj Nariadením, ktoré ukladá súdu jednak povinnosť zaslať návrh na vyjadrenie odporcovi, ale obsahuje aj právo repliky navrhovateľa na vyjadrenie odporcu (čl. 5 ods. 2 a ods. 4 Nariadenia). Keďže je daná povinnosť súdu oboznamovať účastníkov s vyjadreniami protistrany, a teda aj s jej dôkaznými návrhmi a listinnými dôkazmi samotnými (Nariadenie používa pojem - podporné dokumenty), musí táto povinnosť vo vzťahu k dôkazom platiť aj pre súd, pokiaľ rozhodne o vykonaní dôkazov a vykoná ich ex offa. Keďže navrhovateľovi nebolo umožnené vyjadriť sa k dôkazom vykonaným ex offa súdom, bola mu odňatá možnosť konať pred súdom, a preto krajský súd napadnutý rozsudok zrušil a vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

Súd prvého stupňa tiež vec nesprávne právne posúdil. Nesprávne právne posúdenie veci je mylná aplikácia (a výklad) právnej normy na zistený skutkový stav alebo použitie právnej normy, ktorú na skutkový stav vôbec nemožno použiť. V tomto smere pochybil súd prvého stupňa v tom, že na zmenke uvedený údaj „na platenie predložiť v lehote 4 rokov od vystavenia“ považoval za určenie splatnosti. Tu je potrebné sa stotožniť s navrhovateľom, že uvedený údaj nie je údajom splatnosti, ale určením dlhšej ako zákonnej jednoročnej lehoty na predloženie vstazmenky v súlade s § 34 ods. 1 ZŠZ, podľa ktorého je zmenka na videnie zročná pri predložení. Musí byť predložená na platenie do jedného roku od dáta vystavenia. Vystaviteľ môže túto lehotu skrátiť alebo určiť lehotu dlhšiu.

I keď navrhovateľ neuvádza ďalší odvolací dôvod odkazom na § 205 ods. 2 písm. d) O.s.p., z obsahu odvolania je zrejma námietka, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam. Toto pochybenie spočíva predovšetkým v nesprávnom postupe súdu prvého stupňa pri hodnotení výsledkov dokazovania. Dôsledkom je to, že okresný súd berie do úvahy skutočnosti, ktoré z dôkazov nevyplývajú alebo neboli účastníkmi prednesené, prípadne neprihliada na skutočnosti, ktoré boli preukázané či vyplývajú z prednesov účastníkov. Nesprávne skutkové zistenia môžu byť aj výsledkom logických rozporov pri hodnotení dôkazov s osobitným zreteľom na závažnosť, zákonnosť a pravdivosť získaných poznatkov. Pod tento odvolací dôvod spadá záver súdu prvého stupňa, že zmenka má pôvod v spotrebiteľskom vzťahu medzi spoločnosťou A. a odporcom. Z dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa takýto záver skutočne jednoznačne nevyplýva. Z výpisu z obchodného registra a úradnej činnosti súdu sa môže javiť ako možný, či nanajvýš ako pravdepodobný, no preukázať sa z uvedených dôkazných prostriedkov jednoznačne nedá. Ako uvádza navrhovateľ, v činnosti spoločnosti A. mohli prichádzať do úvahy nielen právne vzťahy so spotrebiteľmi a z ničoho nevyplýva, že tu posudzovaný právny vzťah práve takýmto iným vzťahom nie je. Pokiaľ súd pre účely rozhodnutia vo veci samej prevzal konštatovanie spotrebiteľského vzťahu ako skutkové zistenie z rozhodnutia krajského súdu o príslušnosti, nebol jeho postup správny. Pre účely rozhodnutia o príslušnosti postačovala pravdepodobnosť danosti takéhoto vzťahu a nebolo potrebné a ani efektívne túto skutočnosť preukazovať dokazovaním do takej miery, ako je to nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci samej.

Pokiaľ však bude súd prvého stupňa v ďalšom konaní považovať pôvod zmenky v spotrebiteľskom vzťahu za rozhodujúci a z doterajšieho konania sa danosť významu tejto otázky javí, nie je vykonanie dôkazov vylúčené. To ani ako dokazovanie ex offa, no vždy len za predpokladu, že bude vykonané náležitým postupom bez porušenia práva účastníkov na vyjadrenie k dôkazom. Akékoľvek dokazovanie však musí zohľadňovať špecifikum uplatneného nároku ako nároku zo zmenky. Ako bolo uvedené, platná zmenka je dostatočným dôkazom o vzniku zmenkového záväzku. V konaní však môže byť preukázané aj to, že tento záväzok na strane odporcu neexistuje, čo platí napokon všeobecne a nie len v prípade záväzku zo zmenky. Dôvod neexistencie záväzku na strane odporcu môže byť rôznych (napr. zánik záväzku alebo nedostatok vecnej legitímácie odporcu). V prípade zmenky môže nastať aj situácia, že nárok je uplatnený z platnej zmenky a proti tomu, kto má podľa nej plniť, no napriek tomu zmenka túto osobu nezaväzuje. To v prípade nedostatku v hospodárskom dôvode (ďalej tiež kauza) zmenky. Vyššie bolo uvedené, že zmenka pre svoju povahu abstraktného cenného papiera nemusí obsahovať kauzu, teda dôvod prečo vznikla. To však neznamená, že by takýto dôvod vôbec neexistoval. Sotva by totiž niekto podpísal zmenku len tak, bez toho, aby očakával hospodársky prínos (napríklad podpis zmenky urobený zo žartu), no aj tu by sa jednalo o zmenku platnú. Za takmer každou zmenkou hospodársky dôvod jej vzniku existuje, i keď pri skúmaní samotnej listiny ostáva spravidla

skrytý. Jedná sa v podstate o zmluvu medzi vystaviteľom zmenky a remitentom (prvý veriteľ zo zmenky), ktorá vedie k vydaniu zmenky a býva označovaná ako zmenková zmluva. Táto zmluva je kauzou zmenky a jej prípadné nedostatky otvárajú zmenkovému dlžníkovi cestu, ktorou môže dosiahnuť, že ani z platnej zmenky nemôže byť zaviazaný k zmenkovému plneniu. Uvedenú možnosť zmenkového dlžníka označuje teória a prax ako kauzálne námietky, ZŠZ používa pojem vlastné vzťahy. Možno zhrnúť, že ani z platnej zmenky nie je vystaviteľ povinný plniť, pokiaľ zmenka vznikla na základe takého dojednania medzi ním a remitentom, ktoré nebolo platné. Rovnaký záver konštatuje Najvyšší súd SR v rozsudku zo dňa 01.07.2009, sp. zn. 1Obdo V 43/2006 (Zo súdnej praxe 42/2009 a tiež ASPI ID:JUD34272SK). Najvyšší súd v odôvodnení konštatuje: „Hoci je zmenka abstraktným úkonom, takmer vždy tu existuje kauza, inak sa hovorí o tzv. zmenkách planých, pri ktorých nie je žiadny hospodársky dôvod ich vydania alebo použitia. Keďže má zmenka rýdzo abstraktný charakter, je aj planá zmenka zmenkou platnou, pretože aj pre ňu platí, že abstraktný zmenkový záväzok nevyžaduje žiaden iný dôvod existencie, než platnú listinu obsahujúcu zmenkový dlh. Vlastník zmenky síce nie je povinný preukázať dôvod (kauzu) zmenky, dlžník však má možnosť sa proti plateniu brániť kauzálnymi námietkami“.

V danom prípade navrhovateľ namieta, že odporca kauzálne námietky nevzniesol, preto sa nimi súd prvého stupňa nemohol zaoberať. Sám z moci úradnej ich totiž vznášať nemôže, pretože by nahrádzal tvrdenia obrany odporcu a nedovolené tým zasahoval do hmotnoprávných vzťahov účastníkov a vytváral ich nerovné postavenie. Možno dať navrhovateľovi za pravdu v tom, že nahrádzanie tvrdení účastníka konania súdom je v sporovom konaní ovládanom zásadou kontradiktórnosti neprípustné, ako aj v tom, že odporca skutočne kauzálne námietky v tomto prípade nevzniesol. Odvolací súd tiež pripúšťa, že vykonanie dôkazov k otázkam okolností vzniku zmenky ku kauzálnym otázkam smeruje. To všetko za situácie, kedy je navrhovateľom predložená zmenka platná a ako bolo uvedené vyššie, platná zmenka bez ďalšieho preukazuje vznik zmenkového záväzku odporcu. V tomto prípade však samotná listina predloženej zmenky obsahuje údaje, z ktorých vznikajú pochybnosti o kvalite kauzálneho vzťahu zmenky, a teda aj pochybnosti, či predložená zmenka, i keď platná, odporcu skutočne zaväzuje k plneniu na jej základe. Je nepochybné, že zmenka bola vydaná na rad spoločnosti A., o ktorej je z verejného registra (obchodný register) zrejme, že je poskytovateľom úverov, a že nie je bankou. Súčasne zmenka obsahuje údaj „číslo zmluvy“ s viacmiestnym číselným údajom, javí sa vystavená v sérii viacerých typovo totožných zmeniek s predtlačným remitentom v osobe spoločnosti A., predtlačným zmenkovým úrokom 0,25 % denne (91,25 % ročne) a súčasne v predtlačí predpokladá rozlišovanie, či je vystaviteľom fyzická osoba nepodnikateľ alebo živnostník (alternatívne uvádza obsah koloniek ako napr. rodné číslo/IČO a pod.). V tomto prípade bol vystaviteľ zmenky, teda odporca identifikovaný údajmi nepodnikateľa. Zo samotného obsahu zmenky sa s vysokou pravdepodobnosťou javí, že zmenka sa týka spotrebiteľského vzťahu (ust. § 52 OZ). Zároveň treba mať na zreteli, že súd nepristupuje k prejednaniu veci výlučne iba s poznaním obsahu daného spisu a znalosťou práva izolovane od poznania o iných súdených veciach. Tieto ďalšie poznania súdu môžu byť z dôvodu ich častého výskytu takej intenzity, že sa stanú skutočnosťami známymi súdu z jeho úradnej činnosti. V danom prípade je takou skutočnosťou známou z úradnej činnosti súdu, zvlášť z exekučných vecí, že spoločnosť A. poskytovala úvery v prevažnej miere spotrebiteľom, a že tieto úvery boli zabezpečené zmenkou. Vyžadujúc bežnú podnikateľskú opatrosť navrhovateľa, ktorý nadobudol a na súde uplatnil rovnakým spôsobom stovky zmeniek od spoločnosti A., je potrebné uvedené vedomosti o pôvode zmenky predpokladať aj u neho. S uvedenou sumou znalostí získaných v prvom rade zo samotnej zmenky, ako aj z úradnej činnosti súdu, teda na strane súdu vznikajú objektívne pochybnosti o tom, či predložená zmenka, i keď platná, je spôsobilou zaväzovať odporcu k plneniu podľa nej. Javí sa totiž, že pôvod zmenky je v spotrebiteľskom vzťahu (z rovnakých dôkazov mal súd prvého stupňa pôvod zmenky v spotrebiteľskom vzťahu nesprávne za jednoznačne preukázaný). Pritom v spotrebiteľskom vzťahu je potrebné so zmenkou narábať zvlášť opatrne. Súčasne je priamo zo zmenky zrejme, že zaväzuje k plateniu úroku vo výške viac ako 90 % ročne, čo tiež vyžaduje zvýšenú pozornosť súdu z pohľadu prípustnosti takto vysokého plnenia. Takto vzniknuté pochybnosti o kvalite zmenkovej zmluvy, na základe ktorej zmenka vznikla, je potrebné odstrániť, aby mohol súd vo veci vydať rozhodnutie spĺňajúce požiadavky súdneho rozhodnutia, teda rozhodnutie najmä zákonné a spravodlivé. Preto je oprávnený vykonať za účelom odstránenia uvedených pochybností ďalšie dokazovanie, ktoré je tu nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci (ust. § 120 ods. 1 O.s.p.). Toto ďalšie dokazovanie však nevykonáva na preukázanie tvrdení, ktoré by boli neprípustne odvodzované súdom bez ich pôvodu od účastníkov, ale iba na odstránenie pochybností vyplývajúcich priamo z najvýznamnejšieho dôkazu predloženého navrhovateľom, teda zo zmenky. Pokiaľ priamo z

dôkazu, na ktorom je založený uplatnený nárok, vznikajú na strane súdu závažné pochybnosti o tom, či je uplatnený nárok v súlade s právom, nemôžu tieto pochybnosti ostať súdom neodstránené, a to ani pri pasívnom účastníkovi v kontradiktórnom konaní. Súd je tu povinný zvoliť taký procesný postup, ktorým uvedenú vlastnú pochybnosť o zákonnosti uplatneného nároku odstráni, teda aj postup podľa ust. § 120 ods. 1 O.s.p. Predíde tak vydaniu rozhodnutia, o predmete ktorého by z hľadiska súladu s právom sám pochyboval, čo by bolo v priamom rozpore so základným poslaním súdu, ktorým je ochrana práva.

Ďalšie dokazovanie k otázkam zmenkovej zmluvy - kauzy zmenky, je tak z hľadiska jeho dôvodu prípustné a súčasne nemožno súhlasiť s navrhovateľom, že ho procesný predpis neprípúšťa, i keď iba výnimočne. Špecialitu Nariadenia voči O.s.p. nemožno chápať tak, že v procese podľa Nariadenia nemožno vykonať dokazovanie ex offo. Dokazovanie iniciované zo strany súdu slúži v neposlednom rade na to, aby jeho rozhodnutie obstálo z hľadiska spravodlivosti, ktorá musí byť v právnom štáte dosiahnuteľná v zásade na základe akéhokoľvek právneho predpisu, zvlášť ak na spravodlivosť ako vodiaci princíp svojej právnej úpravy predpis priamo odkazuje (bod 1 preambuly Nariadenia). V každom prípade však musí byť toto dokazovanie vykonané zákonným spôsobom, teda s možnosťou účastníkov vyjadriť sa k nemu.

Napokon navrhovateľ v odvolaní tiež poukazuje na nemožnosť skúmania kauzy po indosamente, teda po prevode zmenky rubopisom, na základe ktorého nadobudol zmenku i navrhovateľ. Aj tento názor navrhovateľa je správny a skúmať kauzálne otázky po indosamente možno iba za podmienok stanovených v ust. § 17 ZŠZ, teda len za veľmi špecifickej situácie. Pokiaľ by však zmenka vznikla v súvislosti so spotrebiteľským vzťahom, mal by prevod rubopisom za následok, že po takomto prevode zmenky by došlo k významnému oslabeniu právneho postavenia spotrebiteľa, čo je v rozpore s právnou úpravou spotrebiteľského práva. Preto je prípustnosť indosamentu zmenky pochádzajúcej zo spotrebiteľských vzťahov obmedzená. V plnej miere sa tu možno stotožniť so závermi Vrchného súdu v Prahe, ktoré konštatoval vo svojom rozsudku z 29.4.2013, sp. zn. 9 Cmo 122/2013 (Právní rozhledy 13-14/2013, str. 508, tiež www.beck-online.cz). Citovaný rozsudok totiž v dotknutej časti vychádza z principiálne identickej právnej úpravy spotrebiteľského práva a z totožnej právnej úpravy zmenkového práva. Vrchný súd uvádza: Je potrebné mať na zreteli, že v posudzovanom prípade je zmenková zmluva v zmysle definície ust. § 52 Občanského zákonníku (ObčZ) spotrebiteľskou zmluvou. Nemožnosť uzavrieť v tomto prípade zmenkovú zmluvu zakladajúcu zmenku na rad možno nepriamo dovodiť aj zo zákazu stanoveného v ust. § 56 ods. 1, ods. 3 písm. k) ObčZ. (V slovenskom právnom poriadku ust. § 53 ods. 1 OZ v znení ku dňu vystavenia zmenky, podľa ktorého spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len „neprijateľná podmienka“). A tiež ust. § 53 ods. 4 písm. b) OZ, podľa ktorého sa za neprijateľné zmluvné podmienky v spotrebiteľskej zmluve považujú najmä ustanovenia, ktoré dovoľujú dodávateľovi previesť práva a povinnosti zo zmluvy na iného dodávateľa bez súhlasu spotrebiteľa, ak by prevodom došlo k zhoršeniu vymožitelnosti alebo zabezpečenia pohľadávky spotrebiteľa.) K druhému citovanému ustanoveniu vrchný súd ďalej uvádza, že pokiaľ nemôže prevod dlhu dodávateľa spôsobiť zhoršenie vymožitelnosti pohľadávky spotrebiteľa, je nutné dospieť k záveru, že takáto nedovolenosť platí aj v opačnom postavení, teda keď dodávateľ prevádza pohľadávku (v danom prípade zmenku, ako vec, ktorá generuje pohľadávku) a spotrebiteľ má v dôsledku tohto prevodu sťažnenú obranu voči nadobúdateľovi. Vrchný súd napokon uzatvára, že pokiaľ nie je v zmenkovej zmluve (teda aj v zmenke; pozn. odvolacieho súdu) vylúčená prevoditeľnosť zmenky rubopisom (doložkou „nie na rad“ podľa § 11 ods. (2) ZŠZ; pozn. odvolacieho súdu), potom taká zmluva obsahuje ujednanie, ktoré spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán k ujme spotrebiteľa. Z uvedeného prijíma vrchný súd záver, že pre rozpor so zákonom je podľa § 39 ObčZ (ust. § 39 OZ pozn. Odvolacieho súdu) neplatná zmenková zmluva, na základe ktorej spotrebiteľ podpísal v prospech podnikateľa zmenku na rad súvisiacu so spotrebiteľským úverom. Táto skutočnosť nespôsobuje neplatnosť zmenky, zakladá však dôvodnú obranu proti povinnosti zaplatiť zmenku jej majiteľovi. Na závery citovaného rozsudku odkazuje aj Ústavný súd ČR vo svojom náleze IV. 457/2010 zo dňa 18.7.2013 (www.nalus.usoud.cz), v ktorom sa zaoberal problematikou indosovaných zmeniek v spotrebiteľských vzťahoch.

Zo všetkého vyššie uvedeného teda vyplýva, že v ďalšom konaní je súd prvého stupňa oprávnený vykonať dôkazy k okolnostiam kauzy zmenky, z ktorej navrhovateľ uplatňuje právo, a to v zásade všetky, ktoré bude nevyhnutne potrebovať na spravodlivé rozhodnutie vo veci. Do úvahy tu prichádza najmä listina úverovej zmluvy označenej na zmenke, ktorú by mali mať k dispozícii účastníci zmluvy (nie

navrhovateľ), ale môže byť aj súčasťou iného súdneho spisu, napríklad exekučného. Dokazovanie však musí súd prvého stupňa vykonať spôsobom zaručujúcim účastníkom právo na vyjadrenie k dôkazom. Pokiaľ sa bude jednať o dôkazy, ku ktorých vykonaniu pristúpi bez návrhu účastníkov, musí účastníkov pred rozhodnutím vo veci oboznámiť, k akým rozhodujúcim skutočnostiam mieni dokazovanie vykonať a aké dôkazy mieni oboznámiť. Listinné dôkazy je povinný súčasne účastníkom zaslať a následne musí účastníkom umožniť vyjadriť sa k takémuto oboznámeniu a dôkazom. Pokiaľ súd prvého stupňa nariadi vo veci pojednávanie, na ktorom predmetné dokazovanie vykoná, uvedené práva účastníkov tým naplní, pretože im možnosť vyjadriť sa k dôkazom vytvorí na pojednávaní. V tejto súvislosti nie je dôvodná námietka navrhovateľa, že pojednávanie tu nie je prípustné, keďže túto možnosť ponecháva na úvahe súdu priamo čl. 5 ods. 1 Nariadenia.

Ak z vykonaného dokazovania súd prvého stupňa zistí, že zmenka má pôvod v spotrebiteľskom vzťahu, vykoná ďalšie skutkové zistenia potrebné k otázkam platnosti zmluvy, na základe ktorej zmenka vznikla (kauzy zmenky). Pri právnom posúdení týchto zistení sa bude riadiť vyššie uvedenými právnymi závermi o dopade prípadnej neplatnosti kauzy zmenky na uplatnené plnenia zo zmenky. Právnymi názormi odvolacieho súdu o spôsobe vykonania dokazovania, ako aj o ostatných právnych otázkach v tomto rozhodnutí riešených, je súd prvého stupňa v ďalšom konaní viazaný (§ 226 O.s.p.).

V novom rozhodnutí o veci rozhodne súd prvého stupňa aj o náhrade trov konania (§ 224 ods. 3 O.s.p.).

Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Trenčíne jednomyseľne.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu odvolanie nie je prípustné.